

Julianakerk 100 jaar

Tweede paasdag 8 april 1912 - Eerste paasdag 8 april 2012

	Pagina
1 <i>Van oud naar nieuw</i>	4
2 <i>Geschiedenis van de Julianakerk</i>	9
• Kerkgebouw	9
• Orgel	16
• Bijgebouwen, aanbouw en kerkplein	19
- Pastorie	19
- Kerkenraadskamer en catechisatielokaal	20
- Jeugdhuis en Tussenzaal	21
- Kerkplein	23
3 <i>Predikanten, kosters en organisten</i>	24
• Predikanten	24
• Kosters	25
• Organisten	27
4 <i>Gebruik van het kerkgebouw</i>	28
• Kerkelijk gebruik	28
- Eredienst	28
- Heilig Avondmaal	28
- Dopen, huwelijksvoltrekkingen en rouwdiensten	29
- Kerk en school	29
- Kerkelijke verenigingen	31
• Beschikbaarstelling aan NH- en RK-kerk	33
• Cultureel centrum (concerten)	34
5 <i>Ontstaan van de naam Julianakerk</i>	37
6 <i>Naschrift</i>	38

1 Van oud naar nieuw

In 1863 wordt de Christelijke Afscheiden Gemeente in Sassenheim gesticht. In de eerste jaren vinden de kerkdiensten plaats in de huiskamer van het woonhuis van W.J. van der Bruggen in de Floris Schoutenstraat. De naam van deze kerkgemeenschap zal in de loop der jaren nog verschillende keren wijzigen. In 1869 verandert de naam in Christelijke Gereformeerde Gemeente te Sassenheim. In 1892 wordt het Gereformeerde Kerk te Sassenheim. Deze naam

wordt 115 jaar gevoerd tot 1 oktober 2007 als men, na samengaan met de Nederlands Hervormde Gemeente te Sassenheim, opgaat in de Protestantse Gemeente Sassenheim.

De eigen huisvesting van de gereformeerden in Sassenheim begint in de achteraanbouw van het huis Hoofdstraat 139 in 1865 (afb. 1a en 1b).

Afb. 1a - Dit omstreeks 1820 gebouwde pand aan Hoofdstraat 139 werd in 1865 gehuurd om te dienen als plaats van samenkomst. Het pand werd in 1867 verbouwd om de voorzijde geschikt te maken als kosterswoning en de achterzijde als kerk. Koster H.J. Brinkerhof nam hier zijn intrek en kocht in 1876 het pand toen in dat jaar de nieuw gebouwde kerk op Hoofdstraat 137A in gebruik werd genomen. In later jaren hadden de dames Roosa hier jarenlang hun kruidenierswinkel. Het pand is in 1997 afgebroken. De foto is genomen in 1986. Alleen beide monumentale beuken, die inmiddels bijna 150 jaar oud zijn en er nog altijd staan, herinneren aan de tijd dat ze bij Brinkerhof in de voortuin

zijn gepland in de jaren zeventig van de 19e eeuw.

Afb. 1b - Achterzijde van het pand Hoofdstraat 139. Hier hadden de gereformeerden hun eerste kerkzaaltje, nadat de achteraanbouw in 1867 daarvoor geschikt was gemaakt. Duidelijk zijn hier nog de dichtgemetselde spitsboogramen van het kerkzaaltje te zien. Afgebroken in 1997. Foto uit 1986.

In 1876 wordt besloten tot de bouw van een nieuwe kerk (Hoofdstraat 137A, afb. 2). Op 29 april wordt de opdracht gegeven en op zondag 5 november in datzelfde jaar wordt de kerk in gebruik genomen. Aanvankelijk 200 zitplaatsen, maar na diverse verbeteringen heeft deze kerk in

1897 maximaal 400 zitplaatsen. Hoewel het gebouw sinds 1912 niet meer dienst doet als kerk, staat het er nog steeds.

Afb. 2 - Vooraanzicht van het vroegere kerkgebouw van de gereformeerden op Hoofdstraat 137A met links de voormalige pastorie (Hoofdstraat 137, gebouwd in 1869 door J. Brugsma uit Alkmaar). De kerk is in 1876 gebouwd, in de zogenoemde Waterstaatsstijl, door de Sassenheimse meester-timmerman Guldemon. Toen in 1912 de tegenwoordige Julianakerk in gebruik werd genomen, werd dit kerkje verkocht aan W. Warnaar. In 1919 ging het over in handen van M. Bakker, die het als bedrijfsruimte voor zijn kistenmakerij heeft gebruikt. Zowel de pastorie als de kerk hebben thans de status van gemeentelijk monument. Foto uit 1901.

De kerkgemeenschap blijft onverminderd groeien. De kerkelijke gemeente omvat dan niet alleen Sassenheim, maar ook Voorhout, Warmond, De Kaag en Lisse-Zuid. Vanaf het eind van de 19^e eeuw is het gebrek aan voldoende zitplaatsen dan ook een veel gehoorde klacht. De roep om een groter kerkgebouw neemt toe. In 1896 zijn er echter grote tegenstellingen binnen de kerkelijke gemeente over verbouwen van de bestaande kerk, nieuwbouw op de bestaande locatie of nieuwbouw op een geheel andere locatie. Baron van Heemstra, die aanvankelijk geen grond wilde

verkopen, biedt alsnog een stuk grond aan op de Dorpsweide, bij de Molenstraat, aan de noordzijde van het dorp. Dit is echter voor de Voorhoutse gemeenteleden in verband met de grotere afstand niet acceptabel en men ziet ervan af. In maart 1907 wordt een commissie benoemd, die moet adviseren over de aankoop van een nieuw terrein dan wel het bouwen van de nieuw gewenste kerk op het oude terrein. Het advies luidt: Bouwen op het bestaande terrein is het goedkoopst! De bouwcommissie wordt benoemd maar vervolgens blijft het een lange tijd stil.

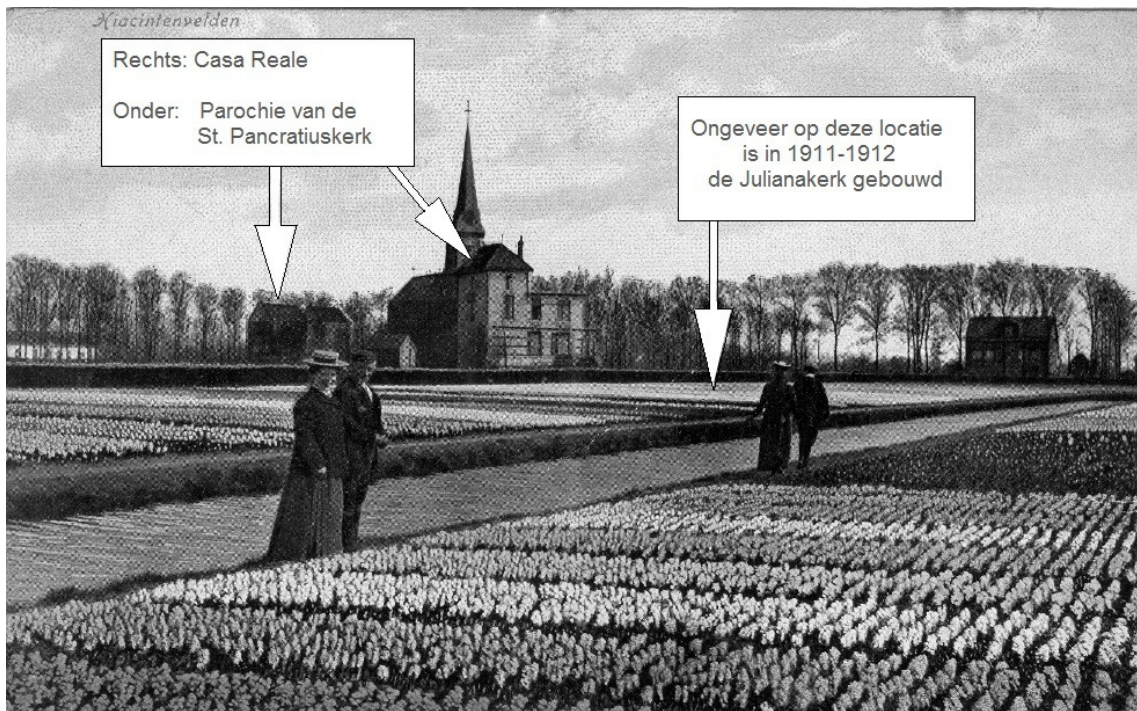
De bouwcommissie die in 1907 werd benoemd bestond uit de heren:

- A. Colijn
- A. Frijlink
- W. Warnaar (voorzitter)
- H. van Zonneveld
- H. Beerhorst
- L. van Leeuwen
- P. Westerbeek

In november 1908 komt deze commissie pas in actie. Op hun verzoek wordt dan ook broeder J. Dijkstra als bouwkundige aan de commissie toegevoegd. Want alle hierboven genoemde commissieleden zijn bloemisten, allen 'lidmaten' van de Gereformeerde Kerk.

In maart 1909 beslist de kerkenraad, 'gehoord hebbende de manslidmaten', dat er ondanks het teruglopend kerkbezoek een nieuwe kerk moet komen met 800 zitplaatsen. Men onderzoekt in 1909 nog de mogelijkheid om een nieuwe kerk plus pastorie te bouwen op de locatie van het oude tolhuis aan de Hoofdstraat tegenover de ingang van de tegenwoordige 'De Oude Tol', maar de ruimte daar blijkt onvoldoende groot. Op 3 november 1910 presenteert de bouwcommissie aan de kerkenraad het plan voor een nieuw kerkgebouw en pastorie aan de nieuwe straat, de

Julianalaan (afb. 3). De totale kosten worden begroot op 40.000 gulden, waarvan 24.000 gulden voor het kerkgebouw en 7.000 gulden voor de pastorie. De andere kosten zijn voor de grond en de overdrachtskosten. Op 1 december 1910 keurt de kerkenraad de voorlopige koopakte van de grond goed. In juni 1911 wordt de bouw van zowel de kerk als de pastorie aanbesteed.

Afb. 3 - Een idyllisch plaatje uit 1907, dat een indruk geeft hoe het er toen op en rondom de latere bouwlocatie van de Julianakerk uitzag. We kijken met de rug naar het westen naar villa 'Casa Reale', die samen met de pastorie van de oude Katholieke St. Pancratiuskerk (links van 'Casa Reale') de enige nu nog bestaande herkenningspunten voor ons vormen. De St. Pancratiuskerk, die hier zichtbaar is achter 'Casa Reale', is tussen 1913 en 1929 in fasen vervangen door de tegenwoordige kerk. De bomen op de achtergrond staan langs de Hoofdstraat en het huis rechts is villa 'Zonnehof', die in 1951 is afgebroken voor de aanleg van het kruispunt Hoofdstraat-Parklaan. Kijkend naar dit plaatje kun je je nauwelijks voorstellen, dat waar ruim honderd jaar geleden nog een sloot liep en de bollenvelden tot aan de Hoofdstraat reikten, nu de Julianalaan is en een kerkgebouw staat.

Op 1 juni 1911 geeft de gemeente Sassenheim de bouwvergunning af (afb. 4).

De bouw vordert snel, want op tweede paasdag, 8 april 1912, 's middags om 3 uur, wordt de nieuwe kerk (afb. 5 en 6) al in gebruik genomen. De feestrede wordt 's avonds om 7 uur gehouden door ds. Douma uit Watergraafsmeer.

Op donderdagavond 11 april 1912 vindt de 'Publieke Verkoop' plaats van de spullen uit de oude kerk, die niet zijn meegenomen naar de nieuwe kerk.

Donderdagavond 11 April a.s.,
te 7 uur:
Publieke Verkoop
VAN
**Kerkbanken, Preekstoel,
Gordijnen, enz.**
der oude Gereformeerde Zerk te
Sassenheim.
J. W. KONING J. W. van.,
4939 13 Sassenheim.

Advertentie Leidsch Dagblad van 10 april 1912

No. 137 A

VERGUNNING

TOT HET

OPRICHTEN OF VERNIEUWEN VAN EEN GEBOUW.

Burgemeester en Wethouders der Gemeente Sassanheim

Beschikkende op het verzoek van de g. Ma. 1911 van de Kerkraad der Gereformeerde Kerk te Sasfenheim, om vergunning tot het bouwen van een kerkgebouw, met pastorie, op een terrein aan de N.O. zijde van de Julianalaan, kadastraal bekend gemeente Sasfenheim Sectie A No. 2458

Gezien artikel 5, eerste lid, onder a, der Woningwet;

BESLUITEN:

1°. aan den Kerkraad der Gereformeerde Kerk te Sasfenheim

VERGUNNING TE VERLEENEN

om, overeenkomstig het bij deze vergunning behorende bouwplan en met inachtneming van de bepalingen der Verordening voor deze Gemeente, bedoeld in artikel 1 der Woningwet, op het terrein, gelegen aan de N.O. zijde van de Julianalaan, kadastraal bekend Gemeente Sassanheim, Sectie A, No. 2458,

te bouwen een kerkgebouw, met pastorie, op voorwaarde dat de bouwplaats heeft overvloedig de voor deze gemeente vastgestelde bouwverordening, met in het bijzonder het bepaalde bij artikel 11 der bouwverordening, behelzende de openruimte achter het kerkgebouw, tusschen den bouw die plaats hebben worden mitgevoerd, die door of vanwege Burgemeester en Wethouders in het algemeen belang worden noodig geacht en gewaard, de deuren dienende tot in- en uitgang van het kerkgebouw, alsmede die van de kerk Catechisatiekamer en portaal naar buiten opendslaan, door het welk in de kerk, aangesloten aan het rioolriool, geen afvoer plaats heeft dan die naar managocaten, aan de plaatsen bevestigden geen overbortoren worden aangebracht, en voor den aanvang van den bouw door of vanwege Burgemeester en Wethouders de rooing van de te sichten gebouwen ter plaatse zal worden aangegeven en vastgesteld, terwijl ten opzichte van de te plaatsen te werken wordt verstaan naar het bepaalde bij artikel 1a der bouwverordening voormaand.

13 Bijlagen Sasfenheim, den 1 Juni 1911.

Burgemeester en Wethouders voornoemd,

S. van Heemstra

De Secretaris

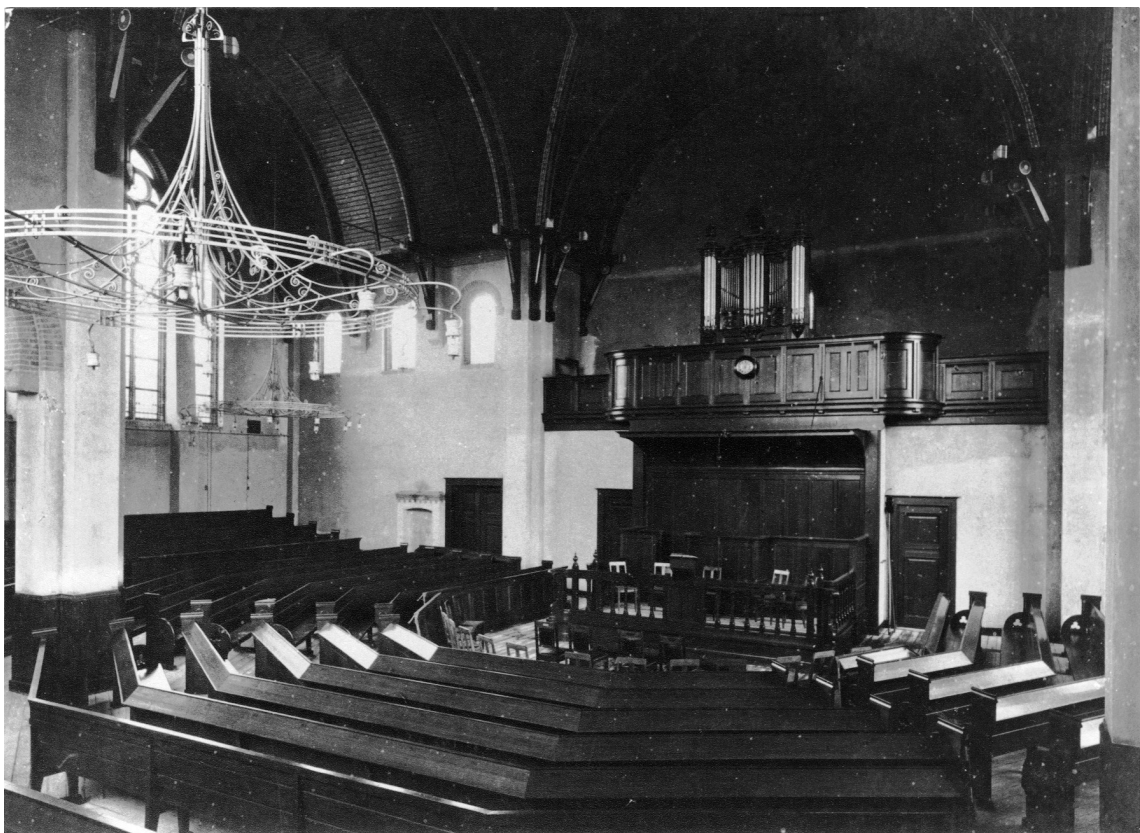
O. van Eck

N. S. No. 1497.

Afb. 4 - Bouwvergunning Julianakerk plus pastorie (1 juni 1911), ondertekend door de toenmalige burgemeester met 'S van Heemstra' (Schelto baron van Heemstra). Gemeentesecretaris was: dhr. O. van Eck. Het handgeschreven gedeelte van deze vergunning bevat o.a. extra bepalingen t.a.v. de deuren (moeten naar buiten openslaan) en de aansluiting op het riool in de Julianalaan.

Afb. 5 - Een wel heel fraai plaatje van kerk plus pastorie in 1912, vlak na de bouw dus. De melkboer met handkar is Jan Drost.

Afb. 6 - Interieur van de Julianakerk in 1912. We zien hier ook nog het orgel, dat meegenomen was uit de oude kerk aan Hoofdstraat 137A. De ouderlingen zaten nog achter het preekgestoelte waardoor men goed (toe)zicht had op de gemeente.

2 Geschiedenis van de Julianakerk

● Kerkgebouw

Het ontwerp voor de kerk en pastorie is in april 1911 opgeleverd door architect Th. Anema (afb. 7) uit Den Haag.

In juni wordt vervolgens de bouw gegund aan de laagste van de vier inschrijvers, de heer De Vreede uit Noordwijk, voor een totaal bedrag van 35.640 gulden. Uiteindelijk blijken de totale kosten uit te komen op 49.349 gulden, inclusief de aanleg van de tuin, het plein en de inrichting van de kerk. De kerk heeft dan nog geen galerij of 'boven' (afb. 8 en 9).

Afb. 7 - Thomas Anema (1873-1952). Architect van o.m. de Gereformeerde Kerk (thans Julianakerk) te Sassenheim, de Bethelkerk te Scheveningen en de Nieuwe Zuiderkerk te Den Haag.

Afb. 8 - Foto begin 1912. Gezicht op de in aanbouw zijnde kerk vanaf de Hoofdstraat. De bouw van de kerk is bijna klaar. Het open stuk op de voorgrond is nog leeg. Daar zal in 1925 W. Spielman een villa laten bouwen, de tegenwoordige villa 'Beukenhof'.

Afb. 9 - Aanblik omstreeks 1920 van kerk en pastorie met toegangshek naar het kerkplein, dat toen veel kleiner was dan nu.

In januari 1920 wordt besloten dat er meer zitplaatsen moeten komen. Architect Anema adviseert om de gevel aan het zuidwesteinde van de kerk uit te breiden en een galerij te maken. Dit zou 240 zitplaatsen opleveren. Maar de uitvoering vindt voorlopig niet plaats.

Afb. 10 - B.T. Boeijinga (1886 - 1969). Landelijk bekend architect uit de 'Amsterdamse School'. Ontwerper van ondermeer de tuindorpen Oostzaan en Nieuwendam in Amsterdam-Noord en van diverse gereformeerde kerken, waaronder de kerk

aan de Kloppersingel te Haarlem en de verbouwing van de Gereformeerde Kerk van Sassenheim in 1927/1928. Bij zijn ontwerpen baseerde hij zich op de ideeën van de gereformeerde voorman Abraham Kuyper over de eredienst: waaivormig opgebouwde indeling met de kansel als centrum.

architect Boeijinga uit Amsterdam mogen drie architecten, waaronder Anema en Boeijinga zelf, een ontwerp indienen. In de kerkenraadsvergadering van 18 november 1926 wordt gekozen voor het ontwerp van architect B.T. Boeijinga (broer van ds. A.M. Boeijinga), waardoor er 300 à 350 zitplaatsen bij zullen komen. In de gemeentevergadering van 9 mei 1927 krijgt men de handen op elkaar voor het ontwerp van architect Boeijinga. Wel wordt aangedrongen om de uitvoering te gunnen aan een protestantse aannemer. Dit wordt de laagste inschrijver, de firma J. Dijkstra & Zn. De aanneemsom was 42.120 gulden en men verwacht dat het totaal zal uitkomen op 65.000 gulden voor o.a. centrale verwarming, meubilair (opklapbanken van de beste kwaliteit eikenhout!), loon voor de architect en dergelijke. Tijdens de bijna zeven maanden durende verbouwing wordt voor de kerkdiensten uitgeweken naar de gebouwen Bloemlust (afb. 11), Concordia (afb. 12) - de gemeente wordt opgesplitst over beide gebouwen - en later de pakplaats van de firma Van Zonneveld & Philippo (afb. 13). De verbouwing staat onder leiding van de heer Meijer en de 'stoffering' wordt verzorgd door de heer J.H. Perfors.

In 1925 komt de vergroting van het kerkgebouw opnieuw ter sprake. Men is niet tevreden over het voorstel van architect Anema en op advies van

Afb. 11 - Het tentoonstellingsgebouw Bloemlust aan de Hoofdstraat schuin tegenover de Willem Warnaarlaan. Een foto uit 1928. Dit gebouw is in 1927 gebouwd door J.P. Oudshoorn en was bedoeld om nieuwe soorten tulpen, narcissen en hyacinten te exposeren. Al spoedig werd flink met de nieuwe soorten gespeculeerd en het gebouw kreeg in de volksmond de naam 'Monte Carlo'. Tijdens de verbouwing van de Julianakerk in 1927-1928 werd naar dit gebouw en naar onderstaande gebouwen uitgeweken voor het houden van kerkdiensten. Er konden met klapstoeltjes 478 zitplaatsen worden gecreëerd. Het gebouw is in 1941- 942 afgebroken.

Afb. 12 - Het gebouw Concordia (rechts) in de jaren zestig (hoek Hoofdstraat-Concordiastraat). In het gebouw links was vroeger de 'School met den Bijbel' gevestigd, later was er de sociale werkplaats. Naar gebouw Concordia werd in 1927-1928 tijdelijk uitgeweken voor het houden van kerkdiensten toen de Julianakerk werd verbouwd. Er was ruimte voor 250 zitplaatsen.

Afb. 13 - Foto (jaren vijftig/zestig) van de bollenschuren van de fa. Van Zonneveld & Filippo (Z&P) aan de Hoofdstraat nabij de Zuiderstraat. Links is nog een gedeelte te zien van het complex van Baartman & Koning (B&K). In de winter van 1927-1928 vonden de gereformeerden onderdak in de grote pakplaats van Z&P voor het houden van kerkdiensten tijdens de verbouwing van de Julianakerk. Het gebouw Bloemlust waar men in eerste instantie kerkte, bleek niet voldoende warm te stoken, zodat men uitweek naar deze locatie. Deze bollenschuren zijn rond 1975 afgebroken.

Bij de ingebruikneming op 21 maart 1928 van het verbouwde kerkgebouw blijken de kosten van de verbouwing te zijn opgelopen tot 74.000 gulden. Ook in die tijd is begroten dus al een moeilijke klus! De financiering vindt plaats via 35.000 gulden aan giften en 39.000 gulden via een obligatielening. Het aantal zitplaatsen wordt hiermee van 650 op circa 1.050 gebracht.

Bij de verbouwing van 1927-1928 is de kerk zowel van binnen als van buiten ingrijpend veranderd.

De zuidwestgevel is naar achteren verplaatst waardoor een galerij of gaanderij ('boven') kon worden aangebracht, de ingang aan beide zijden is volledig gewijzigd, er zijn 'hoge banken' ter weerszijde van de preekstoel gekomen evenals speciale ouderlingen- en diakenenbankjes. Er zijn nieuwe opklapbare eikenhouten zitbanken geplaatst en het liturgisch centrum alsmede het eikenhouten 'klankbord' rondom de preekstoel zijn volledig nieuw en veel groter (afb. 14, 15 en 16).

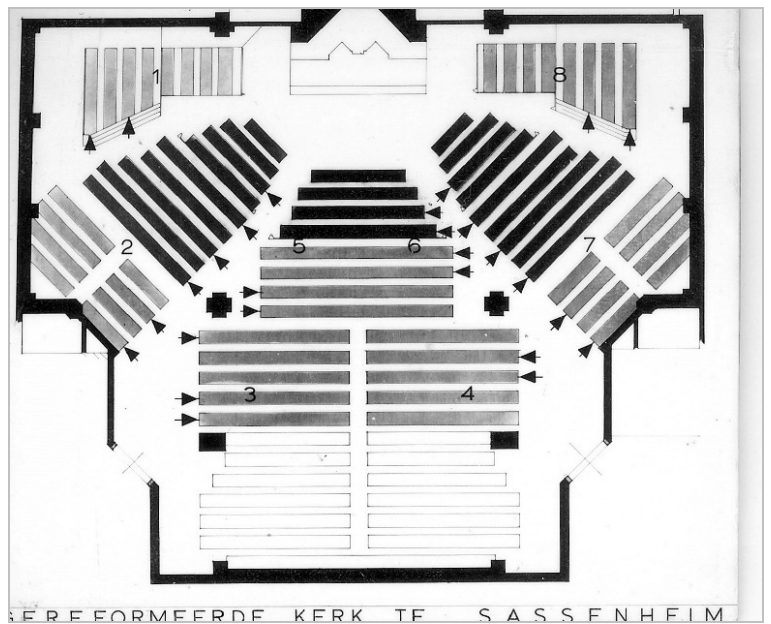

Afb. 14 -
Buitenaanzicht van
de kerk na de
verbouwing in 1927-
1928. De foto is van
ca. 1958.

Afb. 15 - Interieur van de kerk in de
periode van 1928-1958. Links- en
rechtsachter zijn de 'hoge banken'
te zien. Deze zijn later bij de
restauratie in 1992 verwijderd.

Afb. 16 - Plattegrond van de banken in de kerk van 1928-1992. Duidelijk is de waaivormige opstelling te zien rondom de preekstoel. De pijltjes bij de banken duiden op de richting die brood en wijn dienden te volgen, toen het Heilig Avondmaal nog zittend werd gevierd.

De technische voorzieningen: geluid, verwarming, verlichting en kerkteléfonoon.

Geluid

De eerste jaren zijn er veel klachten over de verstaanbaarheid van de 'leraar'. Om de akoestiek te verbeteren overlegt men met architect Anema wat hieraan gedaan kan worden. Eén van de voorgestelde maatregelen is het spannen van draden in de kerk (om de nagalm te verminderen?). Blijkbaar werkt dit, want de klachten verstommen. Totdat in 1920 er een verzoek is om telefoon voor hardhorenden. Dat verzoek wordt niet gehonoreerd. In 1931 ligt er een voorstel om een luidsprekerinstallatie te gaan gebruiken, maar de predikant wijst dit af.

De eerste geluidsinstallatie in het kerkgebouw komt pas op 14 februari 1960 in gebruik, bij wijze van proef. De proef slaagt en de kosten (2.500 gulden) moeten worden goedge maakt door een extra collecte. De geluidsinstallatie is daarna nog een aantal keren verbeterd en tenslotte geheel vernieuwd.

Verwarming

In 1912 wordt de kerk verwarmd met kachels. Dat levert nog veel klachten op van de kerkgangers. Ook hierover overlegt men met de architect over een oplossing.

De verwarming in de kerk laat ook in 1936 nog te wensen over. Nadat de nodige inspanningen om het beste advies (3.300 gulden) financieel te kunnen uitvoeren achter de rug zijn, wordt een heteluchtverwarming aangelegd en in februari 1937 opgeleverd. Daarna zijn er in de loop der jaren nog diverse keren verbeteringen en vernieuwingen aangebracht in het verwarmingssysteem, o.a. de aanleg van centrale verwarming en de CV-ketels.

Verlichting

In 1921 krijgt de kerk elektrische verlichting. De hangende bollampen (zie bijvoorbeeld afb. 19) hebben jarenlang het beeld in de kerk bepaald en zijn tot 2008 in gebruik geweest. Toen is er een geheel nieuwe lichtinstallatie met spots in de kerk aangebracht.

Kerkteléfonoon/internet

Kerkteléfonoon voor het thuis live kunnen luisteren naar de kerkdienst kwam in mei 2005. Ook is jarenlang gebruik gemaakt van de mogelijkheid kerkdiensten op een bandje op te nemen om achteraf thuis te kunnen beluisteren. Thans zijn de kerkdiensten wereldwijd live te beluisteren via internet (www.kerkomroep.nl) en kunnen zo ook achteraf worden beluisterd of worden gedownload naar de eigen computer.

Afb. 17 - Buitenaanzicht van kerk en pastorie rond 1980. De in 1979 gebouwde Tussenzaal is er nu bij gekomen.

Afb. 18 - Interieur van de kerk na de vernieuwing van het orgel in 1958. Het orgel is groter en de balustrade ervoor is weg. De speeltafel is verplaatst naar de galerij ('boven'). De opstelling van de banken en het doopvont zijn nog hetzelfde sinds de verbouwing van 1928. Voor het eerst zien we nu aan beide zijden van de preekstoel borden aan de muur met daarop de te zingen psalmen en gezangen. Dat had nogal wat voeten in de aarde voordat die pas in 1957 aangebracht werden. Het zou ontsierend zijn en de aandacht afleiden, waren de argumenten van de tegenstanders.

De zitplaatsen in de kerk

Jarenlang is het zo geweest dat de zitplaatsen in de kerk niet vrij waren. Eventuele gasten moesten wachten tot vlak voor de aanvang van de kerkdienst, want dan kwamen de nog niet bezette plaatsen vrij. Om geen verwarring te laten ontstaan over het tijdstip van vrijgave van de zitplaatsen neemt de kerkenraad in 1944 het volgende besluit : Om precies 5 minuten voor de aanvang van de dienst zal de koster een groen lampje onder het orgel boven de preekstoel aanzetten ten teken dat de plaatsen vrij zijn. Om geen discussie te krijgen over het juiste tijdstip zal de tijd op de toren van de St. Pancratiuskerk hierbij leidend zijn. Op 26 oktober 1947 wordt dit systeem deels weer afgeschaft, behalve voor leden van 65 jaar en ouder met een bordje 'Niet vrij' op hun zitplaats, dokters- en domineesgezinnen. Die behouden het recht op een vaste plaats. De predikanten zien echter af van dit voorrecht.

In 1958 verandert het orgelfront door de komst van het nieuwe Leeflang-orgel (afb. 18). Tussen 1958 en 1992 verandert er niet echt veel aan het interieur van de kerk. Wel krijgen in 1963 de kerkenraadskamer en de catechisatiekamer een opknapbeurt en wordt in datzelfde jaar de binnenmuur van de kerk van de oude verflaag ontdaan en voorzien van een nieuwe vochtwerende laag. Hierdoor is het orgel enige weken buiten gebruik en verzorgt 'Crescendo' de begeleiding van de samenzang tijdens de kerkdiensten.

Ook wordt in 1979 de Tussenzaal gebouwd (afb. 17). Pas in 1992 vindt weer een ingrijpende renovatie van de binnenzijde van de kerk plaats. De hoge banken verdwijnen, evenals de ouderlingen- en diakenenbankjes, het podium wordt vergroot (afb. 19) en de kerk krijgt een andere kleur. De binnenzijde staat lange tijd in de steigers en de kerkdiensten vinden gedurende die tijd plaats in de St. Pancratiuskerk.

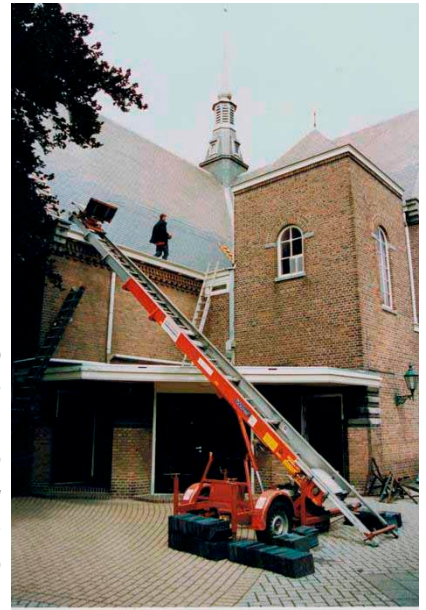

Afb. 19 - Interieur van de kerk na de verbouwing van 1992. Het liturgisch centrum is geheel veranderd. Het podium is vergroot en de vaste opstelling van het doopvont is weg. De ouderlingen- en diakenenbankjes zijn weggehaald.

In 2001 vindt restauratie plaats van het dak en de leien (afb. 20a en b).

Afb. 20a en b - 'Het gaat niet altijd van een leien dakje', restauratie van de leien en van het dak van de kerk in 2001. De oude leien werden verkocht en op verzoek zette Arja Meijer er dan je naam op. Er zijn dan ook veel leien naam-bordjes in Sassenheim. Een andere actie was het uitzetten van een obligatielening ter financiering. Veel obligatiehouders schonken de rente na afloop van de leenperiode aan de kerk.

• Orgel

In de eerste jaren doet het oude orgel uit de kerk aan de Hoofdstraat nog dienst. Dat is in 1890 aangeschaft en blijft in gebruik tot 1921 (afb. 21a).

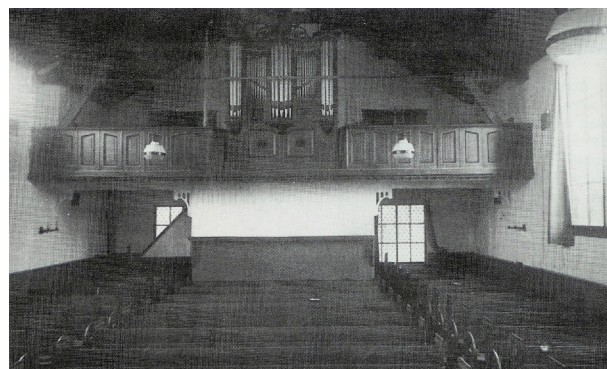
Jan Zuilhoff sr. is dan aangesteld als (onbezoldigd) eerste organist. Om geluid uit het orgel te kunnen krijgen heeft hij hulp van een orgeltrapper of windmaker. Het orgelspel van Zuilhoff valt in de smaak bij de kerkgangers, zodat de kerkenraad hem aan het eind van het jaar 10 gulden geeft. De orgeltrapper krijgt een kistje sigaren voor zijn diensten. Jan Zuilhoff, in het dagelijks leven timmerman en aannemer, heeft dit orgel daarna nog jarenlang bespeeld.

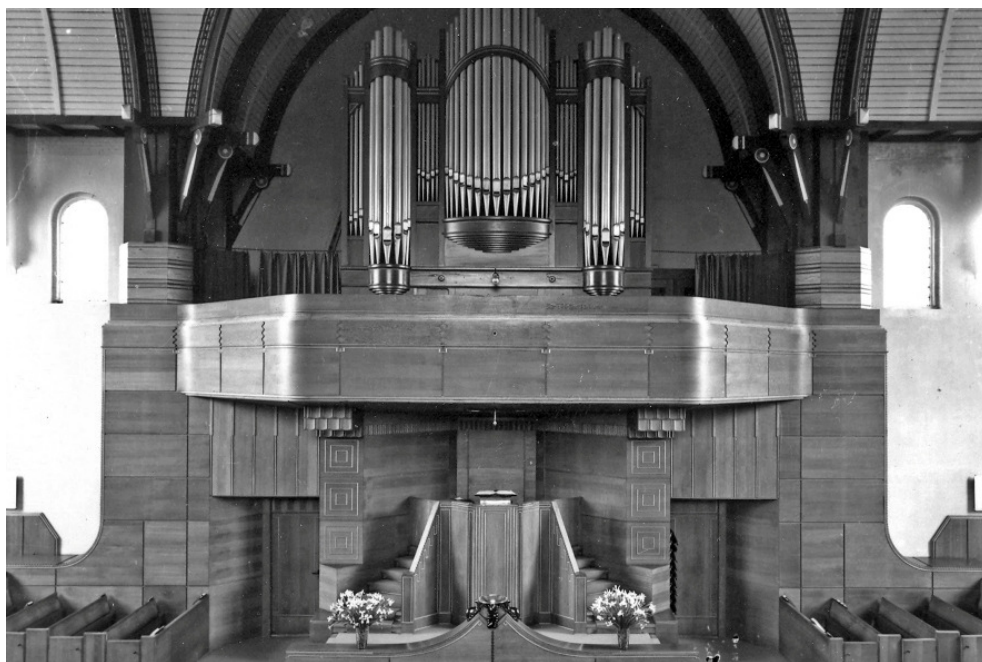
Afb. 21a - In 1912 is het oude orgel uit de kerk op Hoofdstraat 137A meegenomen naar de nieuwe kerk aan de Julianalaan. Daar is het tot 1921 in gebruik geweest.

Dit orgel werd vervolgens geschonken aan de Gereformeerde Kerk te Lisse, eerst in het oude gebouw (afb. 21b) en vervolgens werd het orgel nog gebruikt vanaf 22 maart 1934 tot 21 juli 1939 in de huidige Gereformeerde Kerk van Lisse aan de Heereweg.

In november 1920 adviseert een ingestelde orgelcommissie tot aanschaf van een nieuw orgel. De keuze valt op een orgel van A. Standaart uit Rotterdam. Kosten ca. f 16000,-. De commissie maant tot spoed, want op 1 januari 1921 zal de prijs met 40% worden verhoogd. Het orgel wordt besteld en al op 15 juli 1921 in gebruik genomen. Dit Standaart-orgel (afb. 22) doet dienst tot 1958 en wordt al die jaren bespeeld door de vaste organist H.M. Keuning.

Afb. 21b - Het vroegere Sassenheimse orgel in de Gereformeerde Kerk te Lisse.

Afb. 22 - Het Standaart-orgel, dat van 1921 tot 1958 heeft dienst gedaan in de Julianakerk.

Diakenenbankjes (rechts op de foto) en ouderlingenbankjes (links op de foto) deden dienst tot aan de verbouwing van 1992.

Het Standaart-orgel heeft een pneumatische aandrijving d.w.z. door middel van luchtdruk. Dit is een kwetsbaar en storingsgevoelig systeem. Al spoedig na ingebruikname openbaren zich dan ook gebreken die met de pneumatische aandrijving hebben te maken. Bovendien blijkt na de komst van de galerij bij de verbouwing in 1928 het geluid onvoldoende. Mensen onder de galerij horen tijdens de samenzang het orgel niet. Het klankkarakter van dit orgel is uitgesproken romantisch en in feite te licht voor deze kerk. In 1955 is het aantal storingen zodanig toegenomen en ernstig dat ze nauwelijks nog te repareren zijn.

Besloten wordt tot aanschaf van een nieuw orgel.

Men laat zich daarbij uitgebreid adviseren door orgeldeskundigen van de Gereformeerde Organistenvereniging. Het nieuwe orgel zal elektrisch-pneumatische aandrijving krijgen. Het voordeel daarvan is dat 'het op afstand' kan worden bespeeld en dat een deel van de pijpen uit het Standaart-orgel opnieuw kan worden gebruikt. De speeltafel wordt verplaatst naar de galerij ('boven'), zodat de organist goed zicht heeft op het liturgisch centrum. Het orgel wordt in 1958 gebouwd door orgelbouwer Leeftang uit Apel-

doorn. De kerk moet het dan een aantal maanden zonder orgel doen, maar de Christelijke Harmonievereniging 'Crescendo' vervangt in die periode het orgel, zowel in de ochtend- als in de middagdiensten

Op vrijdag 11 juli 1958 wordt het nieuwe orgel (afb. 23) plechtig in gebruik genomen.

Afb. 23 - Het Leeflang-orgel, dat sinds 11 juli 1958 wordt gebruikt (foto 2012).

Het orgel is aanzienlijk groter geworden met veel meer mogelijkheden. Het aantal pijpen is toegenomen van 1400 naar 2600, het aantal registers van 23 naar 39. De grootste pijp (in het front) is 6 meter lang, de kleinste is 1 centimeter. Om de

'verstaanbaarheid' onder de galerij te verbeteren is een zogeheten 'rugpositief' toegevoegd, dat een enigszins doordringende klank geeft. Er is verder een groot aantal 'vulstemmen' toegevoegd ter verbetering van de totale klank.

Afb. 24 - De huidige speeltafel van het Leeflang-orgel. Het orgel bestaat uit vier 'werken' (in feite vier afzonderlijke orgels in één) die elk afzonderlijk of gekoppeld bespeeld kunnen worden. Deze 'werken' zijn het Hoofdwerk (middelste klavier), het Zwelwerk (bovenste klavier), het Rugwerk of Rugpositief (onderste klavier) en het Pedaal (met de voeten bespeeld).

• Bijgebouwen en aanbouw

Pastorie

De pastorie (Julianalaan 8, afb. 25) is evenals de kerk ontworpen door architect Th. Anema (afb. 7) en tegelijk met de kerk gebouwd (1911-1912).

Afb. 25 - De pastorie halverwege jaren zestig. Ds. Ferwerda was de laatste predikant, die hier heeft gewoond. Hij vertrok in de eerste helft van de negentiger jaren naar een flat aan de Mercuriusstraat. Van 1 juni 1984 tot 1 december 2006 is het in gebruik geweest als gezinsvervangend tehuis (Stichting Bollenstreek voor Dagverblijven en Tehuizen) en vervolgens diende het tijdelijk als huisvesting voor mensen uit Polen, die hier via een arbeidsbureau (tijdelijk) werk hadden gevonden. In 2009 is het pand verkocht en thans is er een praktijk voor fysiotherapie gevestigd.

In 1946 besluit de kerkenraad, na de komst van een tweede predikant, een tweede pastorie te kopen. Dit wordt de villa 'Even Buiten', Hoofdstraat 89 (afb. 26a en 26b).

Afb. 26a en 26b - De villa 'Even Buiten', in 1905 gebouwd door J.P. Oudshoorn voor H. van Zonneveld. De villa is in 1946 aangekocht door de Gereformeerde Kerk als tweede pastorie. Ds. P.D. Kuiper heeft hier jarenlang gewoond. De villa bestaat nog steeds (afb. 26b) en is thans een makelaarskantoor (hoek Hoofdstraat-Koetsiersweg).

Kerkenraadskamer en catechisatielokaal

In 1912 zijn de kerkenraadskamer (consistorie) en het catechisatielokaal reeds als aanbouw bij de kerk aanwezig. Al spoedig is de ruimte te klein voor het kerkelijke verenigingsleven.

In 1924 wordt besloten tot vergroting van het catechisatielokaal en de kerkenraadskamer. De realisatie kost uiteindelijk 5.278,50 gulden (begroting 3.800 gulden).

Deze verbouwing is gereed in januari 1925. In 1963 krijgen beide lokalen nogmaals een opknopbeurt (afb. 27a) en later nog een keer.

In 2010-2011 tenslotte worden het interieur en de indeling van deze ruimten ingrijpend veranderd (afb. 27b).

Afb. 27a - Het interieur van de kerkenraadskamer in 1980. De tafels hebben een schuine opstelling en aan de muur prijken twee schilderijen van Casper J. Verlint van de twee vroegere kerken aan de Hoofdstraat. Deze schilderijen zijn in 1963 aan de kerk geschonken door de toenmalige leden van de Commissie van Beheer.

Afb. 27b - Het interieur van de huidige kerkenraadskamer na de verbouwing in 2010-2011.

Jeugdhuis en Tussenzaal

Het Jeugdhuis en de kosterswoning, Julianalaan 10, zijn oorspronkelijk koetshuis en koetsierswoning geweest van Elias Speelman en behoorden bij de villa 'Casa Reale'. In de jaren twintig en dertig (20^e eeuw) heeft Th. Elberse er gewoond. Hij was chauffeur van Speelman.

In 1949 wordt het pand eigendom van de Gereformeerde Kerk, die het laat verbouwen. In de jaren zestig ontstaan de eerste plannen voor verdere uitbreiding, die pas in 1979 resulteren in de bouw van de Tussenzaal.

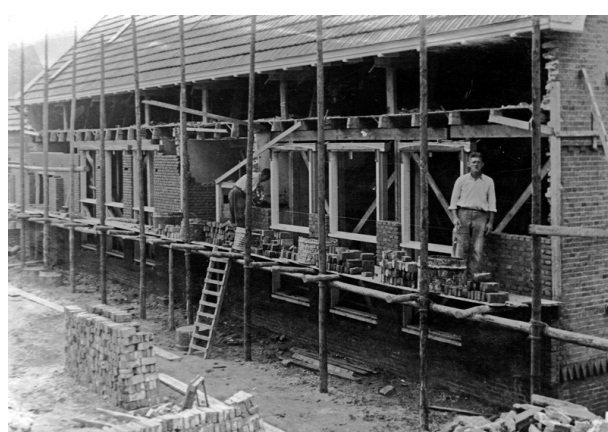

Afb. 28 - Koetsierswoning aan de Julianalaan nr. 10 met koetshuis en stallen plus hooizolder omstreeks 1920.

Gebouwd door J.P. Oudshoorn voor E. Speelman die in 'Casa Reale' woonde. In 1949 aangekocht door de kerk en omgebouwd tot Jeugdhuis en kosterswoning.

Afb. 29 - Koetshuis en stallen in 1928. Op de achtergrond zien we vaag de huizen aan de noordzijde van de Wilhelminalaan. Het terrein ervoor is nog geheel open. Een gedeelte van dit terrein (weiland) is later aangekocht door de kerk en is thans parkeerterrein.

Afb. 30 - Verbouwing van het koetshuis in 1949 tot Jeugdhuis, nadat het pand inclusief woning in dat jaar door de kerk is gekocht. De aankoopssom was in totaal f 48.000,-, kosten verbouwing f 20.000,-. Verbouwing: architecten de gebr. Cusell, aannemer 'De Padox' (Warmond). Op de begane grond komen drie zalen, de zolder zal later worden opgeknapt. Op 14 januari 1950 wordt het Jeugdhuis officieel in gebruik genomen.

Afb. 31 - De Tussenzaal (ca 1980),
gebouwd in 1979.
Architect: dhr. A.P.A. van der Neut.
Aannemer: fa. J. Dijkstra & Zn.

Afb. 32a - Interieur Tussenzaal in de jaren '80.

Afb. 32b - De Blauwe Zaal (Tussenzaal)
na de verbouwing van 2010-2011.

Kerkplein

In 1912 is het kerkplein naar verhouding nog klein (afb. 9). In 1950 pas wordt het plein aan de voorzijde vergroot door schenking van het achterste deel van de tuin van de villa 'Sunbeam' door dokter J.M. van Nes. Een van de voorwaarden bij deze overdracht is dat de garage bij deze villa een

uitrit houdt naar het kerkplein waar niet geparkeerd mag worden!

In 1953 koopt de kerk het terrein achter de kerk en het Jeugdhuis van de eigenaar van 'Casa Reale'. In het voorjaar van 1993 krijgt het gehele plein rondom de kerk een opknapbeurt (afb. 33)

Afb. 33 - Herbestraten van het kerkplein in 1993. Hier aan de achterzijde van de kerk tegen Nijenburg aan.

Afb. 34 - Het plein achter de kerk. Ook aan deze kant zijn de resultaten van de verbouwing 2010-2011 goed te zien. Geheel links de aangebouwde opslagruimte voor 'Crescendo' en rechts de uitbouw aan het Jeugdhuis.

3 Predikanten, kosteren en organisten

● Predikanten

Onderstaande predikanten zijn sinds de ingebruikname van de Julianakerk in 1912 in dienst geweest bij de Gereformeerde Kerk:

ds. J. Thijs	8 april 1912 (ingebruikname) t/m 30 mei 1919
ds. A.M. Boeijinga	30 november 1919 t/m augustus 1928
ds. P.D. Kuiper	oktober 1929 t/m 1 januari 1966 (emeritaat)
ds. F.E. Hoekstra	19 maart 1944 t/m 10 juli 1949

Afb. 35 - De kerkenraad in 1946.
Zittend vierde van links
ds. F.E. Hoekstra en naast hem
ds. P.D. Kuiper.

In de gemeentevergadering van 19 november 1931 oppert een broeder dat er serieus rekening gehouden moet worden met het benoemen van een tweede predikant naast ds. P.D. Kuiper. Dit blijkt een slepende kwestie te worden.

In mei 1933 wil de kerkenraad een positief besluit nemen over de benoeming van een hulpprediker, maar de Commissie van Beheer komt met een negatief advies vanwege de financiën, het gaat niet door. De gemeente telt inmiddels 1.700 zielen en ds. Kuiper brengt daarna diverse keren de benoeming van een hulpprediker of tweede predikant in de kerkenraad ter sprake, meestal zonder succes. Pas op 11 december 1941 (tijdens de Tweede Wereldoorlog) besluit de kerkenraad tot de benoeming van hulpprediker over te gaan. Dit wordt uiteindelijk kandidaat J. Rijneveld, die begin 1942 aantreedt maar in juli van datzelfde jaar weer vertrekt. Hij is beroepen door Valkenburg (ZH). De discussie 'tweede predikant of een hulpprediker' laait weer op, maar uiteindelijk

wordt toch voor de laatste variant gekozen: op 27 augustus 1942 komt kandidaat H. Boerma, maar in november van dat jaar vertrekt ook deze kandidaat na het aannemen van een beroep naar Niezijl. De volgende hulpprediker is ds. H. Holtrop uit Scheveningen die daar weg moet wegens de geplande evacuatie van de bevolking (het is oorlog!). Echter, de evacuatie gaat uiteindelijk niet door waardoor hij in het voorjaar van 1943 terugkeert naar zijn eigen gemeente.

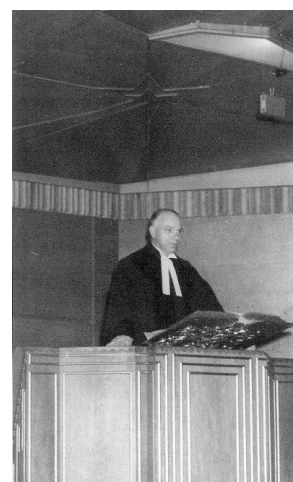
De mogelijkheid om nu een tweede predikant te benoemen in plaats van een hulpprediker is er wel, indien de vrijwillige bijdragen met 6.000 gulden omhoog gaan. Procentueel betekent dit een verhoging van de Vaste Vrijwillige Bijdrage met 33%! Vier weken na een rondgang door de gemeente is al meer dan 7.000 gulden aan verhoging toegezegd.

Er is dus een voldoende financiële basis om ds. F.E. Hoekstra te beroepen en hij doet dan ook op 19 maart 1944 zijn intrede en blijft tot en met 10 juli 1949.

Sindsdien heeft de Julianakerk steeds minstens twee predikanten gehad tot aan de fusie met de

Nederlands Hervormde Gemeente op 1 oktober 2007. Door de fusie werd het aantal predikanten met ds. A.A. Bosma uitgebreid tot drie voor beide kerkgebouwen. Na ds. Hoekstra hebben de volgende predikanten dienst gedaan of doen dat nog steeds:

ds. H. van den Berg	november 1949 t/m 1 februari 1976 (emeritaat)
ds. J.D. te Winkel	26 september 1965 t/m 1974
ds. D.W. Gesink	4 februari 1974 t/m 1 oktober 1977
ds. D. van Santen	19 januari 1975 t/m 23 augustus 1980
dhr. P.A. Stam	pastoraal medewerker van 1977 t/m 1980
ds. W. Baas	10 juni 1979 t/m 20 maart 1988 (emeritaat)
ds. Th. Ferwerda	23 november 1980 t/m januari 1986
ds. K.E. Bras	16 november 1986 t/m 29 augustus 1993
ds. R.W. Biewinga	28 augustus 1988 t/m 10 juni 1995
ds. T. Moll	1 augustus 1994 tot heden
ds. J.C. Fockens	1 september 1996 t/m 31 mei 2009 (emeritaat)
ds. A.A. Bosma	1 oktober 2007 (fusie) tot heden
ds. H.R. Betting	20 september 2009 tot heden

ds. F.E. Hoekstra

● **Kosters**

De eerste koster van de Julianakerk is G. Heemskerk en echtgenote, sinds 1905 al werkzaam in het oude gebouw.

Zijn salaris, toen 90 gulden per jaar, is in 1912 bij de ingebruikname van de Julianakerk verhoogd naar 300 gulden per jaar, maar dat was wel inclusief het onderhoud van de tuin en het plein.

Koster Heemskerk wordt op 27 april 1928 opgevolgd door W. Van Diggelen, die per 1 maart 1932 een salarisverlaging van 100 gulden krijgt tot 1.100 gulden per jaar. Dit wegens een tekort van 1.278 gulden op het financieel jaarverslag 1931. Koster Van Diggelen was zeer inventief, blijkens het bericht uit de Leidsche Courant van 19 september 1941 (zie pagina 26).

Gerrit Kruik (afb. 36 op pagina 26) wordt in mei 1952 benoemd als hulpkoster, met name voor het stoken van de verwarming. Met zijn vrouw betreft hij de kosterwoning bij het Jeugdhuis. In januari 1955 neemt hij het grootste deel van de kosterstaken over van koster Van Diggelen, die het om gezondheidsredenen wat rustiger aan moet doen. Deze laatste zorgt nog wel een jaar voor de kerkzaal, de catechisatiekamer en de kerkenraadskamer.

Per 1 februari 1956 neemt koster Gerrit Kruik alle taken over. Koster Van Diggelen ontvangt bij zijn afscheid namens de gemeenteleden een vloerkleed en een polshorloge.

Jan Nicola (afb. 36a) volgt Gerrit Kruik op per 1 september 1972.

Zijn opvolger is Dirk Vink. Hij wordt koster per 1 juni 1991. Op 14 oktober 2007 neemt hij ontslag om samen met zijn vrouw ontwikkelingswerk te gaan doen voor het ziekenhuis in Sumve, Tanzania en de regio rond Sumve.

Ariska van Delft is de huidige koster en trad in dienst op 1 oktober 2007. Zij is de eerste vrouwelijke koster van de Julianakerk.

HAAGSCHE RECHTBANK

VIER JAAR LANG KERKEZAKJES GEPLUNDERD

Een koster te Sassenheim was hem te slim af

Het lijkt veel op een roman. Vier jaar lang heeft de 44-jarige G.W.A. v.d. M., thans gedetineerd, overal in den lande collectezakjes in de kerken geplunderd.

De Officier vertelde, dat hij daarvan een heel beroep heeft gemaakt. Hij abonneerde zich op de 'Kerkbode' en de 'Standaard' en hield in een zakboekje aantekening van alle huwelijken, die kerkelijk gesloten zouden worden. Was de dag van de bruiloft aangebroken, dan kon men verdachte vinden tussen de familieleden en kennissen van het bruidspaar, gestoken in een deftige zwarte jas en met een uitgestreken gezicht. Dan kwam het ogenblik, dat het kerkezakje van hand tot hand ging. Op zulk een dag wordt er altijd royaal geofferd en daarop speculeerde verdachte. Hij deed alsof hij er iets in deed, maar haalde er in tegendeel heel veel uit, daarin geholpen door een zekere vingervlugheid en praktische ervaring. Men had hem evenwel nooit kunnen betrappen, totdat de koster van de gereformeerde kerk te Sassenheim slimmer bleek te zijn dan verdachte. Deze koster, die tevens in het dagelijksche leven kleermaker is, vond een zeer slim middelje uit. Hij naaide op de bodem van het collectezakje enige bankbiljetten vast. Stak men zijn hand in het zakje en liet men de vastgenaaide bankbiljetten met rust dan gebeurde er niets, maar greep men de bankbiljetten en wilde men deze er uit halen, dan trok men tevens een draad aan, die zorgde dat de zak van boven dicht ging en verdachte zat dan gevangen. Heel eenvoudig, maar uiterst slim uitgevonden.

Dat was verdachtes noodlot geworden en thans stond hij in het beklagdenbankje en bekende alles. De Officier zwaaide met het befaamde zakboekje en zeide verder, dat zelfs de plaats Winschoten er in voor kwam. Honderden malen was het goed gegaan, totdat een koster van Sassenheim slimmer was dan een sluwe oplichter.

Spr. eischte ten slotte een jaar en drie maanden gevangenisstraf. Uitspraak over 14 dagen.

Bericht uit de Leidsche Courant van 19 september 1941.

De slimme koster was W. van Diggelen.

Afb. 36 - Op de voorgrond koster Gerrit Kruik in 1962 met schuin daarachter ds. H. van den Berg. Rechts naast ds. H. van den Berg staat ds. P.D. Kuiper. De foto is genomen ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van ds. H. van den Berg als predikant.

Afb. 36a - Kostersechtpaar Jan en Jo Nicola tijdens hun afscheid in de Tussenzaal (1990)

• Organisten

Organist Jan Zuilhoff sr. 'verhuist' in 1912 vanzelfsprekend met het orgel mee van het oude kerkgebouw naar de Julianalaan en is derhalve de eerste organist aldaar. In de loop der jaren heeft een flink aantal organisten de kerkdiensten begeleid of doen dat nog steeds, al dan niet in vaste dienst:

dhr. H.M. Keuning
 mevr. K.A.J. Zandbergen-Hylkema
 mevr. J.D.A. Meijer-Zandbergen
 dhr. J.C. de Vries (afb. 36b)
 dhr. J. Moolenaar
 dhr. W. Punt
 mevr. J. Groenberg
 dhr. R.J. Assies
 dhr. H.G. van den Doel
 dhr. G. Wilschut
 dhr. G. Germans
 dhr. A. de Joode

Aankondiging 'orgelbespeling' in de Nieuwe Leidsche Courant van 29 december 1923.

Afb. 36b - Organist Job C. de Vries stemde van tijd tot het orgel zelf. We zien hem hier bezig achter het orgelfront tijdens het orgelstemmen (foto 1988).

4 Gebruik van het kerkgebouw

De Julianakerk is uiteraard vanaf de ingebruikname primair bedoeld als kerk maar in de loop der jaren heeft het gebouw ook andere functies gekregen.

● Kerkelijk gebruik

Bij het kerkelijk gebruik denken we in de eerste plaats aan de eredienst maar ook aan bijzondere diensten, zoals trouwen, begraven en kerk & school.

Eredienst

Centraal staan de verkondiging van Gods Woord en de bediening van de sacramenten (Dooop en Heilig Avondmaal). Daar is de kerk voor gebouwd. De inrichting in 1912 en gedurende vele jaren daarna was sober; alles wat zou kunnen afleiden van de verkondiging van Gods Woord moest worden vermeden. Zo is er lang over gediscussieerd of er wel borden mochten worden opgehangen met daarop de te zingen psalmen en gezangen! Maar in de loop der jaren is wat meer kleur en symboliek ingevoerd, zoals de Paaskaars, de liturgische kleuren, het bord met de schelpen en kruisjes met daarop de namen van respectievelijk de gedoopten en de overledenen in het kerkelijk jaar.

Maar ook zijn er zaken afgeschaft. Ouderlingen en diakenen waren tot ver in de 20^e eeuw verplicht gekleed te gaan in zwarte streepjesbroek, zwart colbert, wit overhemd en zwarte stropdas. Van hen werd verwacht dat ze elke kerkdienst allen aanwezig waren. Momenteel is alleen nog maar de ouderling van dienst in functie tijdens de

dienst alsmede voldoende diakenen om te kunnen collecteren. De zwarte kleding is al enkele tientallen jaren geleden afgeschaft.

Vroeger waren er twee kerkdiensten op een zondag, één 's morgens om 9.30 uur en één 's middags om 17.00 uur. De middagdienst is al jaren geleden afgeschaft wegens afnemende belangstelling. Daarvoor in de plaats is er nu periodiek een bijzondere kerkdienst in de Dorpskerk 's avonds om 19.00 uur.

In 1994 is de Zondagsbrief ingevoerd, één A4-tje met daarop de liturgie van de kerkdienst en belangrijke mededelingen. De Zondagsbrief wordt uitgereikt aan de kerkgangers bij binnenkomst, maar ook thuisbezorgd bij hen, die niet meer in staat zijn de kerkdienst te bezoeken. De eerste samensteller was Hans den Hollander, maar na de zomer van 1994 werd dit overgenomen door Henk Maat, die dat nog steeds doet.

Heilig Avondmaal

De viering van het Heilig Avondmaal heeft in de Julianakerk in de loop der tijd op diverse wijzen plaatsgevonden voor zover het de praktische uitvoering betreft. Soms was daar ook veel over te doen in de gemeente.

Aanvankelijk zaten de gemeenteleden aan een tafel voor in de kerk. Dit leidde soms tot zeven maal wisselen per dienst. Samen met het voorlezen van de toen nog lange avondmaalsformulieren betekende dit kerkdiensten van circa twee uur!

Later werd het Avondmaal bediend op de zitplaatsen in de kerk (afb. 16). Tegenwoordig gaat men lopend naar de bediening van het Heilig Avond-

maal vóór in de kerk waar men brood en wijn krijgt uitgereikt.

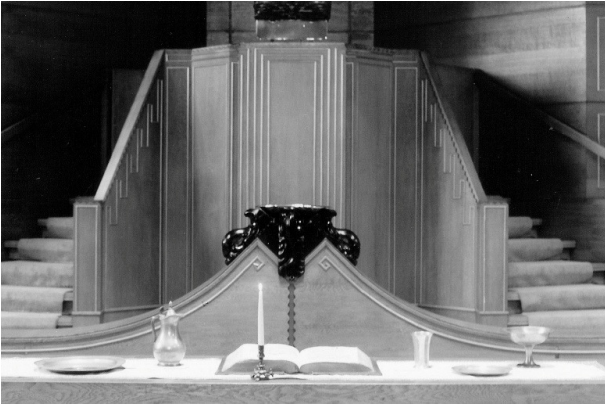

Afb. 37 - Avondmaalsbekers uit vroeger tijd.

Dopen, huwelijksvoltrekkingen en rouwdiensten

Sinds 1912 zijn er vele kinderen gedoopt en hebben er vele huwelijksvoltrekkingen en rouwdiensten plaatsgevonden in de Julianakerk. Gezien het persoonlijk karakter van deze diensten wordt daar niet verder op ingegaan.

Het doopvont (vóór 1992) is uitgevoerd naar een ontwerp van Theo van Reyn. Onderstaand twee foto's van het doopvont vóór (afb. 38a) en na de verbouwing van 1992 (afb. 38b).

Afb. 38a - Doopvont vóór 1992.

Afb. 38b - Doopvont sinds 1992.

Kerk en School

De samenwerking tussen kerk en school kreeg al vroeg gestalte door de viering van het 25-jarig bestaan van de 'School met den Bijbel', gevestigd op de hoek Hoofdstraat/Concordiastraat (afb. 12).

Afb. 39 - Viering van het 25-jarig bestaan van de 'School met den Bijbel' in 1917 in de Julianakerk. Diverse namen van kinderen en ouderen op de voorgrond zijn bekend.

Vanaf 1985 wordt er jaarlijks een schoolkerkdienst gehouden. Initiatiefnemers zijn ds. W. W. Baas, J.L.B. Fransen en J. de Nooij (directeur basisschool). Er bestaan in 1985 drie christelijke scholen: de Wegwijzer, het Kompas en het Anker. Beurtelings rouleren de scholen in de Dorpskerk, de Julianakerk en de Havenkerk. Samen met de predikanten wordt jaarlijks een thema bepaald en dit wordt met het schoolteam besproken. De week voorafgaande aan de dienst worden de lessen rondom het gekozen thema verder ingevuld door de leerkrachten. De bijbelverhalen worden verteld, liederen aangeleerd en vooral de creatieve vakken krijgen veel aandacht. De eerste diensten worden geleid door ds. Baas (Julianakerk), ds. Aarnoudse (Havenkerk) en ds. Germans (Dorpskerk).

Na de fusie van 1994 tot één school 'De Rank' blijven de locaties rouleren in de verschillende kerken. Vanaf 2006 wordt jaarlijks een gezamenlijke dienst van de inmiddels twee locaties van 'De Rank' gehouden in de Julianakerk.

In de Julianakerk heeft twee keer een afscheid van een hoofd/directeur van een christelijke school plaatsgevonden. De eerste keer ging het om P.J. Vercouteren, hoofd van 'De Visserschool' in 1941 (afb. 40) en daarna in 2011 J. de Nooij, directeur van de christelijke basisschool 'De Rank' (afb. 41a en 41b). Aan de foto's ziet u dat er veel is veranderd in de tussenliggende periode van 70 jaar.

Afb. 40 - Afscheid van meester P.J. Vercouteren, hoofd van 'De Visserschool', in september 1941 in de Julianakerk. Derde van links op de voorste rij is mevrouw Vercouteren, rechts naast haar zit meester Vercouteren. Geheel rechts op de voorste rij zit meester E. van Efferink, het nieuwe hoofd van de school, met links naast hem zijn vrouw.

Afb. 41a en 41b - Afscheid van J. de Nooij, directeur van de christelijke basisschool 'De Rank' in de Julianakerk in 2011.

Kerkelijke verenigingen

In de periode 1920-1960 groeit en bloeit het kerkelijk verenigingsleven. Er is voortdurend ruimtegebrek. Al in 1924 vinden daarom de eerste verbouwingen van de kerkenraadskamer en het catechisatielokaal plaats. In 1950 wordt het Jeugdhuis in gebruik genomen. In 1979 komt

de Tussenzaal erbij en weer later wordt de Jeugdhuiszolder geschikt gemaakt voor gebruik door de jeugdclubs.

GEREFORMEERD:

Geref. Mannenvereniging „Uw naam worde geheiligd“. Voorzitter: Ds. P. D. Kuiper, Secretaris: G. M. Broekstra, Postwijkkade 1.

Meisjesvereniging „Dorcas“. Presidente: H. Roosa, Secretaresse: J. Vos, Floris Schoutenstraat 42.

Meisjesvereniging „Credo“. Presidente: M. Moolenaar, Secretaresse: C. de Ridder, Zandslootkade 8.

Kleine Meisjesvereniging „Ruth“. Leidster: C. Roosa, Hoofdstraat 131, Secretaresse: J. Smit, Menneweg 85.

Jongelings Vereeniging „Jonathan“. Afd. A. Voorzitter: M. Vercouteren, Beukenlaan 22, Secretaris: W. Kruik, Floris Schoutenstraat 16; Afd. B. Voorzitter: Kr. v. d. Heiden, Secretaris: H. Griffioen.

Jongeliedenvereniging „Obadja“. Leider: J. L. Heuseveldt, Hoofdstr. 355, Secretaris: F. Moolenaar.

Knapenvereniging „De Jonge Samuel“. Leaders: J. Dreef, Charbonlaan 5 en B. M. v. d. Sijs, Beukenlaan 27; Secretaris: H. Duym. Zandslootkade 1.

Geref. Studiekring. Voorzitter: Dr. P. le Grand, Hoofdstr. 166, Secretaris: W. Verhoog, Hoofdstraat 301.

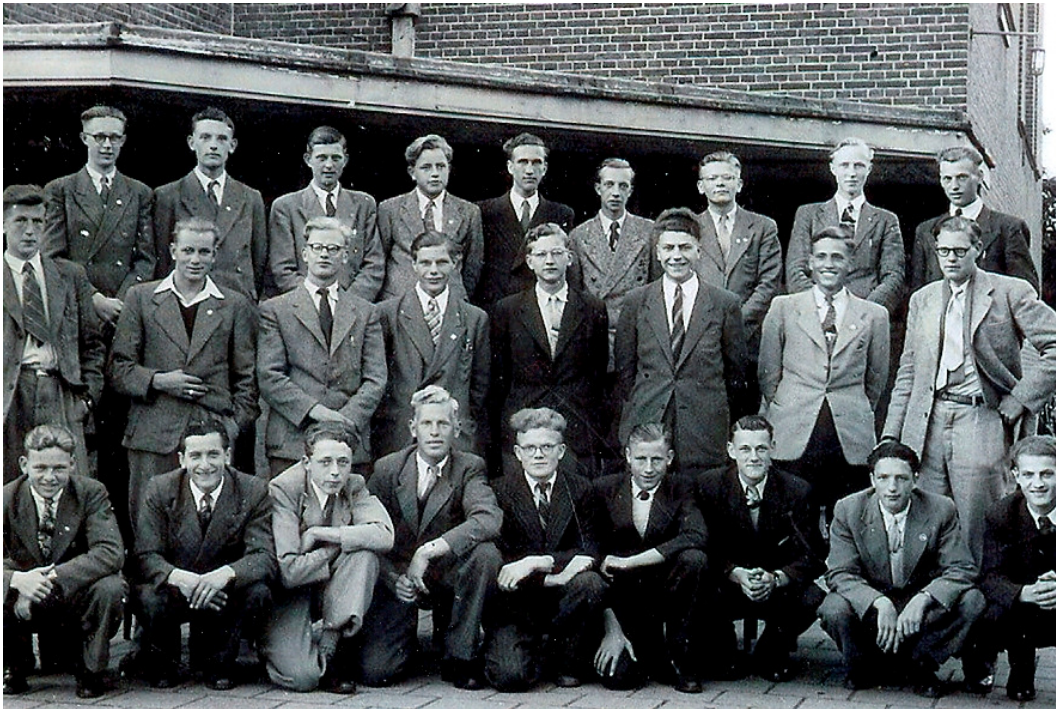
Geref. Kookkring. Presidente: Mw. Bergman—Thijs, Hoofdstraat 162.

Overzicht van de verenigingen bij de Julianakerk in de eerste gemeentegids van Sassenheim (1939)

Van de vele foto's, die er van de kerkelijke verenigingen zijn, volgen er hier enkele:

Afb. 42 - Foto uit 1930 van de meisjesvereniging 'Dorcas' voor de ingang van de Julianakerk. Zij ondersteunden de diaconie met het naaien en breien van kleding voor de minder bedeeden.

Afb. 43 - Jongelingsvereniging 'Jonathan' 1948.

Afb. 44 - Jongelingsvereniging 'Obadja' (opgericht 9 december 1880) begin jaren zestig in het Jeugdhuis. Staand vierde van links de leider J. Barnhoorn.

De namen van de meeste 'jongelingen' op bovenstaande foto's zijn bekend.

Op dit moment zijn er nog een jongens- en een meisjesclub voor de groepen 5-8 van het basisonderwijs, de groep 'Solid Friends' voor de jeugd van 12 tot en met 16 jaar, alsmede de jongerengroep ROTS. De laatste probeert regelmatig een uitwisseling of werkvakantie te organiseren met jongeren uit het Roemeense Teleagd.

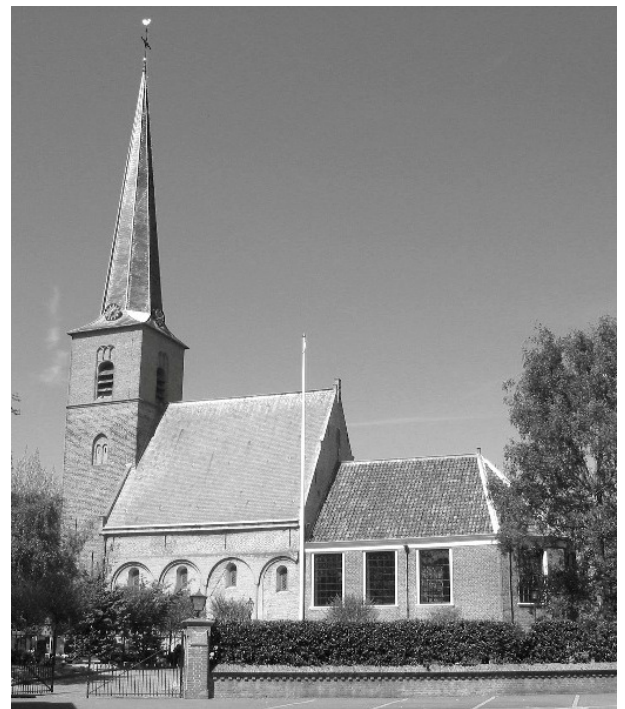
- **Beschikbaarstelling aan de NH-kerk en de RK-kerk**

Het is fijn te constateren dat de samenwerking tussen de diverse kerken in Sassenheim al lange tijd een goede basis heeft. Zowel de toenmalige Nederlands Hervormde Gemeente als de St. Pancratiusparochie (Rooms Katholieke Kerk) heb-

ben tijdens de restauratie van hun eigen kerk onderdak gevonden in de Julianakerk om hun erediensten te vieren.

Afb. 45 - St. Pancratiuskerk.

Afb. 46 - Dorpskerk (tot 01-10-2007 Nederlands Hervormde Kerk).

In november 1958 verleent de Gereformeerde Kerk onderdak aan de Hervormde kerk. Als dank hiervoor schenkt de Hervormde kerkenraad een kanselbijbel in de Nieuwe Vertaling. Ook in 1972-1973 wordt weer gastvrijheid verleend aan de hervormden tijdens de toen ruim anderhalf jaar durende en ingrijpende restauratie van de Dorpskerk.

Tijdens de restauratie van de St. Pancratiuskerk in de periode van 2 oktober t/m 11 december 1971 vindt ook de Rooms-Katholieke kerk on-

derdak in de Julianakerk voor het houden van hun kerkdiensten, alleen op zaterdagavond.

Andersom mag de Gereformeerde Kerk gebruik maken van de St. Pancratiuskerk tijdens de verbouwing van de Julianakerk vanaf juni 1992. Gedurende deze perioden van het samen gebruiken van één kerkgebouw worden de tijden van de kerkdiensten aangepast en zo op elkaar afgestemd, dat elke kerkgemeenschap de eigen dienst kan houden.

● Cultureel centrum (concerten)

De Julianakerk is veelvuldig gebruikt als concertzaal voor muziek- en zangverenigingen.

Het gebruik van de kerk voor zanguitvoeringen door koren van protestants-christelijke huize vindt al in het eerste jaar van de ingebruikname van de kerk plaats. In het Leidsch Dagblad van

17 december 1912 lezen we een verslagje van de eerste uitvoering van de Christelijke zangvereniging 'Looft den Heer':

SASSENHEIM - De Christelijke zangvereniging 'Looft den Heer' heeft Maandagavond in het gebouw der Gereformeerde Kerk een uitvoering gegeven, onder leiding van haar directeur, den heer J. Henri Berkeljon. Het programma, bevattende elf nummers, werd achter elkaar afgezongen.

De vrij talrijke aanwezigen volgden met aandacht de meestal goed uitgevoerde nummers, waarvan sommige met medewerking van twee leden der Chr. Zangvereniging 'Sursum Corda', te Leiden, werden uitgevoerd. De pianist, de elfjarige Jan Couvée, heeft zich uitstekend van zijn taak gekweten. De bijeenkomst werd door ds. Thijs gesloten.

De leden der Vereeniging kwamen na afloop bijeen in 'Concordia', waar feest werd gevierd, ter ere van het vijfjarig bestaan der Vereeniging.

Zangverenigingen die na 1950 vaak uitvoeringen hebben gegeven in de kerk zijn ondermeer het Sassenheims Christelijk Mannenkoor (1950-1990), het Kinderkoor 'De Lenteklokjes', het jeugdkoor 'Caprice' en de Christelijke Oratorium Vereniging 'Com nu met Sangh'. Deze laatste zangvereniging voert sinds 1955 vrijwel jaarlijks in de kerk een oratorium (de eerste in 1963) of een ander groot koorwerk uit, zoals bijvoorbeeld enkele jaren geleden nog de Mattheüs Passion.

Het geven van concerten in de kerk door 'Crescendo' is in de beginjaren minder vanzelfsprekend.

Eind jaren vijftig doet onze plaatselijke verslaggever 'V' (Gerrit Verschoor) in de krant verslag over een concert van 'Crescendo' in de Julianakerk en merkt daarbij op: "De Gereformeerde Kerk is als verzameloord voor muzikale manifestaties bezig de rang van 'Cultureel Centrum' te veroveren. De goede muziek wordt hier in haar beschavende functie erkend en dit strekt, behalve notabelen en organisatoren ook het publiek tot eer!"

Deze constatering laat aan duidelijkheid niets te wensen over. Het gebruik van de kerk als concertzaal voor muzikuitvoeringen gaat terug tot 1926, toen het Christelijk Fanfare Korps 'Crescendo' (later Harmonievereniging), voor het eerst toestemming kreeg een uitvoering in de kerk te geven. De toenmalige kerkenraad stelde daarbij wel een aantal voorwaarden, namelijk dat 'het

bestuur zorgdraagt voor zoo mogelijk gewijde muziek en ook applaudisseren ('apladiseren' staat er in de notulen van de kerkenraad) na te laten, het openen met gebed en het eindigen met dankzegging, opdat een ieder voldaan huiswaarts kan gaan'. Dus vooral gewijde en 'beschavende' muziek, het publiek moest 'gesticht' worden. Marsmuziek bijvoorbeeld viel daar zeker niet onder en het heeft tot ver in de jaren zestig geduurd voordat men een 'beschaafde' mars in de kerk ten gehore bracht. 'Crescendo' heeft sinds 1926 honderden keren een concert gegeven in de Julianakerk en doet dat nog steeds zo'n twee tot drie keer per jaar. Met enige regelmaat - vaak op een kerkelijke hoogtijdag - verzorgt 'Crescendo' de muzikale begeleiding van een kerkdienst.

De eerste grote multiculturele muziek- en zanguitvoering in de Julianakerk met deelnemers van alle plaatselijke gezindten vindt plaats op 30 april 1960 met de Oranjevereniging als organisator. Het Sassenheims Christelijk Mannenkoor, het Rooms-Katholieke Mannen- en Knapenkoor 'Pius X', de Hervormd Gemengde Zangvereniging 'De Lofstem' en de Christelijk Gemengde Zangvereniging 'Com nu met Sangh' (alle verenigingen zijn hier genoemd bij hun toenmalige naam) en de Christelijke Harmonievereniging 'Crescendo' brengen gezamenlijk een avondvullend programma in een stampvolle kerk. Een unieke gebeurtenis in die tijd. Het is nog begin jaren zestig, maar je

voelt hier al de veranderingen als gevolg van de beginnende ontzuiling.

De jaarlijkse Oranjeconcerten op of rond 30 april vinden tot op de dag van vandaag nog altijd jaarlijks plaats in de Julianakerk. En vanaf begin jaren negentig geeft bijvoorbeeld ook Drum- en Showband 'Adest Musica' op gezette tijden donateursconcerten in de kerk.

Bij de verbouwing van 1992 ontstond een nieuw liturgisch centrum vooraan in de kerk, waarvan het podium echter te klein was om orkesten en koren met grote bezettingen te kunnen herbergen.

'Adest Musica', 'Crescendo' en 'Com nu met Sangh' hebben toen gezamenlijk met subsidie van

het Prins Bernardfonds een uitneembare aanbouw voor het podium laten maken dat sinds die tijd voor en na elk concert respectievelijk geplaatst en verwijderd moet worden.

'Crescendo', 'Com nu met Sangh' en het 'Oecumenisch Kleinkoor Sassenheim' repeteren wekelijks in één van de zalen bij de kerk, zijn vaste huurder en hebben hun 'thuisbasis' in de Julianakerk. Bij de laatste verbouwing in 2010-2011 is er zelfs een opslagruimte voor 'Crescendo' aan de noordkant van de kerk aangebouwd.

Hieronder enkele foto's van optredens in de Julianakerk.

Afb. 47 - Op donderdag 16 januari 1975 gaf het Sassenheims Christelijk Mannenkoor onder leiding van dhr. J.C. de Vries een jubileumconcert in de Julianakerk ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het koor. De grote publiekstrekker was de Duits-Russische zanger Iwan Rebroff die zijn medewerking verleende. Er was geen plaats meer vrij in de kerk.

Afb. 48 - 'Crescendo', april 1990, onder leiding van Jos van der Sijde tijdens het concert ter gelegenheid van het 85-jarig jubileum van de vereniging.

Afb. 49 - Op 26 november 2010 geeft de Chr. Oratorium Vereniging 'Com nu met Sangh' in samenwerking met het jeugdkoor 'Caprice' een uitvoering in de Julianakerk. De jeugdige zangers van 'Caprice' staan hier op de preekstoel.

Afb. 50 - Het Oecumenisch Kleinkoor Sassenheim tijdens het afscheidsdienst van ds. J.C. Fockens in april 2009.

Afb. 51 - Optreden van Drum- en Showband 'Adest Musica' in april 2011.

5 *Ontstaan van de naam Julianakerk*

Na een lange periode van voorbereiden en geleidelijke integratie vond op 1 oktober 2007 de fusie plaats tussen de Gereformeerde Kerk en de Hervormde Gemeente tot Protestantse Gemeente Sassenheim. Omdat de naam van het kerkgebouw 'Gereformeerde Kerk' daardoor natuurlijk niet meer passend was, is deze gewijzigd in 'Julianakerk', genoemd naar de Julianalaan, waar aan zij is gelegen.

De Julianalaan (1910) ontleent haar naam aan de in 1909 geboren prinses Juliana, die op haar beurt weer is vernoemd naar Juliana van Stolberg (1506-1580), de moeder van Willem van Oranje. Deze laatste toonde zich al vroeg aanhangster van het protestantisme.

Uiteraard is na de fusie het bordje bij de ingang van het kerkplein vervangen. Om met de titel van Hoofdstuk 1 te eindigen: 'Van oud naar nieuw'.

Afb. 52a - Oude naambord.

Afb. 52b - Nieuwe naambord na de fusie van 1 oktober 2007.

Een Godshuis... een huis voor mensen

Honderd jaar is er in geleefd: er werd gedoopt, getrouwd, gerouwd. Zondag na zondag kwamen ze vanuit hun eigen huizen in Sassenheim en omstreken naar dat ene gebouw aan de Juliana-laan. De kerk. Hun kerk. Nog geen aparte naam. Gewoon de Gereformeerde Kerk. Dat was voldoende.

Het was de tijd van groei en verdere emancipatie van het gereformeerde volksdeel. Na het kerkje aan de Hoofdstraat 137A kwam er in 1912 een gebouw dat er wezen mocht. Dat stond als een huis. Met de kansel en daarop de Bijbel in het centrum.

Op de kruispunten van hun leven kwamen mensen er. De dopelingen werden er binnengedragen en de doden werden uitgedragen. Ze deden er belijdenis en trouwden er. Meestal gingen ze op dezelfde plaats zitten. Net zoals thuis aan tafel. In goede en kwade dagen was het een plek om het uit te zingen. Met orgelbegeleiding. Psalmen natuurlijk. Later kwamen er liederen bij. Je zong op zondag in de kerk, wat je op maandag op school uit je hoofd leerde.

Door de tijd heen kwamen veranderingen. Er werd bijgebouwd. Het interieur onderging wijzigingen, zoals de kerkgangers zelf ook veranderden. Maar steeds werd er gelezen uit de Bijbel, werd er gedoopt en Avondmaal gevierd. Steeds werd er gebeden en gezongen. Elke generatie weer. Een stoet van pelgrims door een eeuw heen. Zo zijn we nu met hen van toen verbonden. En gedenken hen met dankbaarheid.

Als het stil is in de kerk, het morgenlicht weergaloes helder naar binnenvalt en je luistert langs de witte muren, hoor je (op hele noten):

*Zelfs vindt de musch een huis, o Heer,
de zwaluw legt haar jongskens neer
in 't kunstig nest, bij Uw altaren.
Bij U, mijn Koning en mijn God,
verwacht mijn ziel een heilrijk lot;
geduchte Heer der legerscharen,
welzilig hij, die bij U woont,
gestaag U prijst en eerbied toont.*

(psalm 84: 2 Oude Berijming)

ds. T. Moll

Commissie 'Julianakerk 100 jaar'

De commissie 'Julianakerk 100 jaar' bestond uit Kees de Jong (voorzitter), Tom Wilbrink (secretaris), Gijs Overvliet en ds. Tim Moll. De commissie heeft naar eer en geweten de historie van de Julianakerk te Sassenheim in dit boekwerk in kaart gebracht. Het is in hoge mate een beeldverhaal geworden met 'highlights' van een aantal ontwikkelingen en veranderingen in en rondom het kerkgebouw, alsmede in het gebruik van het gebouw. Wellicht zijn er op enkele punten onvolkomenheden of onvolledigheden te constateren. Dat zij zo. Niet alles was in de beschikbare tijd en/of door ontbrekend archief te achterhalen.

Niettemin denkt de commissie u een goed inzicht te hebben gegeven in de historie en het gebruik van het gebouw de Julianakerk en haar bijgebouwen.

Tot slot dankt de commissie Arja Meijer voor het ontwerp van de omslag en het verzorgen van de layout en Jaap van Leeuwen voor zijn adviezen en de productie van het drukwerk.

De commissie 'Julianakerk 100 jaar'
maart 2012